

Pòrtic

Aureli Argemí

**La llavor
sembrada**

Memòries

Aureli Argemí

La llavor sembrada

Testimoni d'una història col·lectiva

Pòrtic

Primera edició: novembre del 2023

© Aureli-Ignasi Argemí Roca, 2023

Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions, SLU, Pòrtic

Av. Diagonal, 662-664

08034 Barcelona

ISBN: 978-84-9809-550-0

Dipòsit legal: B. 19.459-2023

Fotocomposició: Grup62

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor.

La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries.

En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement.

A Grup62 agraïm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa d'autores i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.

Adreueu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO a través del web www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

ARRENCADA, DE LA PLANA A LA MUNTANYA

«Amb el vostre nom comença nostra història»

Les paraules que encapçalen aquest apartat són extretes del *Virolai* a la Mare de Déu de Montserrat. D'alguna manera han marcat la meva història personal. Ja abans del naixement: els meus pares, Josep Argemí Lacoma i Maria del Carme Roca Jolonch, rubricaren el seu compromís de viure plegats casant-se a Montserrat.

El pare era metge a Sabadell. Descendia d'una família vi-gatana que es vanagloria de comptar amb un sant propi, sant Miquel dels Sants Argemí, patró de Vic. Tots els meus germans porten, com a segon nom, Miquel dels Sants, excepte un que el tenia com a primer. Almenys des del 1830 la família Argemí vivia a Sabadell. Posseïa vinyes i un mas, Can Gambús, avui al centre d'una urbanització. La mare era farmacèutica. Havia nascut a Barcelona d'uns pares procedents d'Agramunt (Urgell) i Aitona (Segrià). El seu segon cognom és popular, el trobem en una de les marques de torrons més prestigioses d'Agramunt. Per resumir: una família dretana, discreta, benestant.

Tot i que durant els meus primers anys de vida, que jo

sàpiga, no es relacionaren, especialment, amb Montserrat, ja als deu anys la meua història s'hi empeltà. Primer com a escolà, després com a monjo.

Ball enigmàtic de noms

Els qui creuen que el nom defineix el caràcter i la manera d'actuar de les persones no podran esbrinar qui soc pel meu nom! Senzillament perquè en tinc més d'un. Els citaré per obrir-los una pista o una incògnita, però sobretot per no crear confusions.

Com em dic? Depèn. Si l'interlocutor és un familiar o un agent de l'autoritat, el meu nom oficial és Ignasi. Altrament em dic Aureli, el més usat per la majoria de gent que em tracta. El primer és el nom de pila baptismal; el segon correspon al que vaig rebre a Montserrat, en el moment d'entrar al noviciat del monestir per fer-me monjo, als disset anys. A Montserrat hi havia el costum que l'abat substituís el nom originari de cada novici per un altre, com a signe del canvi de vida, modificador, es creia, de la seva pròpia identitat; insòlita habitud, abolida fa anys. L'abat del monestir —aleshores Aureli Maria Escarré—, malgrat que li hagués insinuat de posar-me Francesc, volgué donar-me el seu propi nom, trencant, així, la tradició segons la qual els noms dels monjos no s'havien de repetir, en la comunitat, per evitar confusions. Mai he sabut per quin motiu l'abat no seguí la tradició i per quina raó em «rebatejà» amb el seu mateix nom. L'Ignasi d'abans seria, doncs, l'Aureli a partir d'ara. Segons per a qui i fins a cert punt. O, més exactament, dom —de la paraula llatina *dominus*, 'senyor'— Aureli, amb l'afegitó Maria, com es deien tots els altres monjos, en honor

a Santa Maria de Montserrat. Era, doncs, dom Aureli Maria. El dom distingia els monjos estudiants dels qui no ho eren, denominats germans. Amb el temps, per l'ús corrent, saltaria el dom, substituït pel pare, i finalment desapareixeria aquest i el Maria. Seria, doncs, l'Aureli, així de clar i curt.

Em dic originàriament Ignasi per carambola: quan vaig néixer el meu pare no sabia quin nom posar-me. Jo era el seu fill número nou (en tingué onze), li devia provocar un embolic mental. El cas és que al pare, després d'una llarga discussió amb la mare, se li va acudir de mirar el calendari per veure quin sant hi figurava el dia primer de febrer del 1936, la data del meu naixement. Hi deia: sant Ignasi d'Antioquia, bisbe i màrtir. Evocant una consuetud ancestral, els meus pares conclogueren que m'havia de dir Ignasi. Però la reacció dels germans fou un no absolut. Per calmar els ànims, el pare escriví en unes paperetes una sèrie de noms diferents, les plegà i les barrejà al fons del seu barret. Demanà de prendre'n una, amb els ulls clucs, a la infermera que havia assistit la meva mare al part. Va sortir Ignasi. Els germans obligaren a repetir l'operació. Aparegué Ignasi una altra vegada. El meu pare cridà: «Prou! Ignasi es dirà».

Amb tot, els germans, que no es donaven per vençuts, exigiren que en lloc de celebrar el meu sant l'1 de febrer, el festegés el 31 de juliol, festa de sant Ignasi de Loiola, un sant molt més conegut que no pas el d'un bisbe d'una ciutat que ningú sabia ben bé on era. Els meus pares, amb ganes d'acontertar-los, s'hi avingueren. Tanmateix, al cap de pocs anys, un dels meus professors de Montserrat, assabentat de la data del meu naixement, em felicità per l'encert dels meus pares. Em comentà que sant Ignasi d'Antioquia, del segle II, era un dels pares de l'Església més insignes, entre altres raons per les seves esplèndides i emocionants missives escrites poc

abans de morir engolit per les feres del circ romà. En canvi, sant Ignasi de Loiola no deixava de ser un antic militar convertit, «un sant de discreta volada», em recalçà el professor i historiador pare Estanislau Llopart.

Des d'aleshores celebrava la festivitat del meu sant dues vegades l'any, una l'1 de febrer, a l'Escolania de Montserrat, i l'altra el 31 de juliol, reservada als meus familiars i amics de fora. Amb tot, la situació va complicar-se quan, arran d'una reforma recent del calendari, la festivitat de Sant Ignasi d'Antioquia es traslladà al 17 d'octubre. De manera que l'1 de febrer em restava tan sols com el de l'aniversari del naixement; data, per cert, no reflectida en el meu DNI, on, per equivocació, figura que vaig néixer el dia 4 de febrer! També la festivitat que respon a Aureli ha canviat de data. Com que del presumpte sant Aureli, que se celebrava el 18 de novembre, ningú no en sap res, he traspassat la festa del meu sant Aureli al dia 21 d'octubre, data de la mort de l'abat Escarré. Almenys aquest Aureli de referència he sabut qui era!

Avui, la majoria de persones que es relacionen amb mi, fora de la família i dels funcionaris institucionals, continuen anomenant-me Aureli, tot i que ja no soc monjo i oficialment he perdut aquest nom. Perquè el nom d'Aureli l'he emprat normalment en els escrits i en les intervencions públiques. Amb algunes excepcions: durant l'època de la dictadura del general Franco signava els escrits clandestins com a Francesc, un nom que aprecio especialment —pensant en la personalitat, renovadora, de Francesc d'Assís—, completat amb el també inventat cognom Amover, contracció d'«amor a la veritat». Però el 1970, al butlletí *Les Langues Néo-Latines* (195) hi ha un meu article sobre l'Església catalana amb el nom d'Agustí Amover.

Curiosament, en ple procés d'emancipació que vivia el

poble català, un mitjà de comunicació espanyol, l'ABC, va escriure, el 2014, que si bé em dic Ignasi, tinc un «alias Aureli», com si Aureli fos el pseudònim clandestí, sota el qual s'amaga un «proetarra», un dels «inspiradors de l'Assemblea Nacional Catalana».

Al costat d'aquest àlies, coneguts meus francesos encara no entenen que porti un nom que, en la seva llengua, és exclusivament femení. Hi ha qui, prenent no caure en l'error, em diu Aurélien. En una visita a la població de Saint Émilion, el 2020, un guia va escriure sobre la reserva d'un bitllet d'entrada a una església subterrània el «meu» nom: Orelli (sic).

Aquest guirigall de noms i dates no amaga cap misteri que als «entesos» potser els costaria de desxifrar. Més aviat, d'alguna manera, reflecteix el cúmulo de vicissituds, de tots colors, que m'han tocat viure al llarg de l'existència. Potser ajuden a identificar els ambients des dels quals parlo o escriu.

La macedònia de noms i dates justifica que, tres o quatre vegades a l'any, algú em felicitati. Conclusió: accepto amb plaer el ram de noms. M'agrada fer festa! Aquí volia arribar.

Primers anys de troballes infantils

Els primers anys de vida —sense adonar-me'n, per raons d'edat— coincideixen amb les escorrialles d'una república i d'una autonomia política immerses en una contesa fratricida; la cridòria de la victòria franquista, en un clima dominat pel desencís i els interrogants entorn dels anomenats bons i dolents; la barreja de la por i de les fosques il·lusions, en un règim que prometia la salvació als seus addictes i la condem-

na dels seus adversaris; l'empara, com a «premi», per haver sofert un calvari per culpa dels «rojos», d'una Església triomfant molt present en la nostra família, catòlica practicant de cap a peus... De tot aquest període en conservo una memòria molt fragmentada i dispersa, condimentada d'històries familiars.

Recordava més amunt que era, dels onze germans, el número nou, l'últim nascut abans de la guerra del 1936-1939. Els sis germans grans eren fills de la primera esposa del meu pare, Emília Fontanet, morta molt jove. Jo era el tercer de la segona esposa, Maria del Carme Roca. Sobretot des de la mort del pare comú, he admirat que la successió de dues mares, dins de la mateixa llar, no s'hagi traduït mai en divisió o en tiban-tors, com s'esdevé sovint en famílies que han hagut de viure una dualitat semblant. Un exemple de convivència que m'ha estimulat tota la vida. En aquest clima de bonhomia familiar transcorregué la meva infantesa. Gràcies a ser tants germans (7) i germanes (4) ben avinguts, vaig poder tastar ja la part positiva de viure en comunitat, amb les espontaneïtats i les simplificacions en el tracte mutu.

Això no obstant, quan era petit no percebia que a casa tot fos de color rosa. Sé de la boca dels meus primers germans i germanes quants patiments i estretors sofriren durant els anys de la guerra incivil, amb el pare i en Joan, primer germà, empresonats per ordre de funcionaris incontrolats del govern legal i amb el Josep Maria, el número tres, allistat a l'exèrcit republicà, a la divisió dita del «biberó». El pare havia estat detingut, denunciat pel taxista que llogà un dels seus dos cotxes i per ser inscrit a la dretana ACP (Acció Popular Catalana). Fou depurat i destituït de metge de l'Ajuntament de Sabadell ja el 15 d'octubre de 1936.

He sentit parlar, moltes vegades, de les penúries que pas-

saren els altres germans i germanes, en aquell període, amb la reclusió forçada a la casa de vacances que posseïen els nostres pares a Castellar del Vallès; un tancament en què les privacions de tota mena van ser el pa de cada dia, mentre el pa de farina, el de veritat, sovint els mancava. Els germans cinc i sis, Carles i Emília, es van entestar a fer cagar el tió en ple mes d'agost!

També forma part de la memòria familiar la separació ineludible, durant els tres anys de la guerra, dels germans més petits. Vivíem al domicili de Sabadell amb la mare. Fou des d'allí que ella hagué de gestionar, amb mitjans migrats, la cura de tots, sense deixar d'atendre el seu marit, detingut injustament, durant un temps, a la presó Model de Barcelona, abans de poder exercir de metge —ara, però, al Clínic—. Sovint la mare anava a peu de Sabadell a Barcelona per portar aliments al pare. Les separacions forçades, en lloc de distanciar-nos, enfortiren els nostres lligams fraternals. La solidaritat mútua va guanyar la batalla de la disgregació. De tant en tant ens retrobàvem i saltàvem d'alegria.

Just acabada la guerra, per combatre el meu raquitisme incipient, els pares em confiaren a casa dels Seriola, una família amiga de Sant Quirze del Vallès. Cuidaven un hort ben fornit. Em tragueren «el ventre de pena», en paraules de la meva mare. D'aquest període de la meva infantesa m'ha restat gravada a la ment la tendresa amb què em tractà la senyora Seriola. La compensava, espontàniament, dient-li «mama»; una qualificació molt escaient, ben diferenciada, això sí, de la que dedicava a la meva «mamà» de veritat. A aquestes distincions se n'hi afegí ben aviat una altra: la germana gran, la Teresa, una vegada retornat jo a Sabadell, amb quatre anys complerts, s'oferí a la mare per custodiar els germans petits. Li vaig agafar tant d'afecte que no em costà gens anomenar-la «mamy».

Era una delícia poder comptar amb «tres mares». Les moixaines de la mama i de la mamy m'eren un òptim complement a les que m'atorgava la mamà, bastant reticent a demostrar-me el seu afecte d'aquesta manera. Complia, estrictament, amb la tradició: li havia de besar la mà en lloc de fer-nos un petó i havia de dir-li de vostè.

La mamy comptava amb la col·laboració de les dues germanes, la Irene i l'Emília, cada una d'elles atenta a les entremaliadures dels penúltims de la colla, en Lluís Maria i jo, els números vuit i nou. Tots dos érem tractats i vestits com si fóssim bessons —només ens portàvem un any—. A les tres germanes els desagradava, naturalment, que ens deixéssim portar per les nostres normes, és a dir, que ja ben petits fóssim contestataris i trapelles.

En realitat aquest duo indestriable feia perdre la paciència a les germanes —i, a vegades, els estreps—. Sovint, de cop i volta, arribaven al punt de fer-nos agenollat davant l'estàtua del Sagrat Cor que presidia el menjador de casa, un Crist de guix assegut en un tron, amb un posat i un rostre de bona persona, una barba rossa i una mà alçada a punt de beneir, de la qual despuntava un dit trencat, reduït a un intrigant filferro... En Lluís Maria i jo no enteníem res: aquella mà alçada no estava en posició de beneir-nos? Quin sentit tenia estar castigats sota la mirada tan amable del Sagrat Cor? Poca estona després d'haver rebut, en Lluís Maria i jo vam aprendre a fer-nos fonedissos; decidíem, pel nostre compte, aixecar-nos, ja en teníem prou. Deduírem que la llibertat no es dona sinó que s'ha de prendre. L'Emília, que algunes vegades venia a socorre'ns, ho havia comprès. Ens donava la raó.

Les estones que passàvem jugant ens deixàvem portar per la imaginació. Ens vam convertir en aficionats dels cotxes. Fèiem carreres amb cotxes en miniatura —l'Agustí, el

número set, s'hi afegia—, sense posseir-ne cap. Els substituïem per capses buides de medicaments, que representaven cotxes de marques i models diferents. El meu era un Citroën Traction Avant, l'última novetat. Els veritables automòbils de joguina no havien entrat a casa. Els Reis de l'Orient els devien trobar massa cars. Aplicàvem també, com altres nens, a més de l'esport de la bicicleta, la fantasia en els jocs de punteria, amb pinyols de cirera; en els de volar, amb avions de paper; en els de navegar, a base de trossos de fusta lleugera, d'escuradents i d'escorces d'arbre que posàvem al safareig del pati de casa; en la recerca de cucs que menjaven fulles de morera, pispades en algun jardí de vora casa, i de papallones que guardàvem dins de capses de sabates...

El sùmmum de les gestes d'en Lluís Maria i meves va ser la «descoberta», a penes complerts els sis i cinc anys respectivament, que si lliscàvem de pressa uns mistos, trobats al calaix d'un armari, el frec els convertia en flames. La satisfacció per la troballa fou tan desmesurada que no perdérem ni un instant per incendiar tot el que contenia un quarto de mals endreços, situat al fons del pati. Els nostres crits d'alegria davant l'espectacle ben aviat contrastaren amb els xiscles de pànic de la provecta senyora Maria Rodríguez, que en absència, momentània, dels pares i germans, ens cuidava. La pobra dona estava tan espantada i nerviosa que, en lloc d'intentar apagar el foc, sortí corrents al carrer cridant «bomberos, bomberos!» Ningú se la va creure. Cap al vespre, quan del foc apagat per les germanes quedava només l'olor, la mare, després d'un llarg silenci, ens etzibà una plantofada que ens fou suficient perquè mai més repetíssim la proesa! Aquells anys la pedagogia de les bufetades funcionava bé.

En perspectiva veig com, quan nià en nosaltres l'edat del seny, en Lluís Maria em fou exemple de bona persona. Va

ser escolta, militant compromès per la causa catalana, donat als altres amb una generositat i entrega encomiables. A través, particularment, de la Llibreria Arc, a Sabadell, que ell creà, durant el franquisme, fornida de llibres escrits exclusivament en català, i de moltes altres organitzacions cíviques.

Ja tot sol, una altra peripècia, irreflexiva, m'ha deixat un record divertit: la mare m'ordenà —jo devia tenir sis anys— que anés a comprar iogurts, a una botiga propera. Els servia una dona molt, però molt, grassa. No em vaig poder estar de preguntar-li si la llet dels iogurts sortia dels seus pits. Tant ella com les clientes presents esclafaren a riure. «Santa innocència!», exclamà la venedora. En arribar a casa vaig contar l'anècdota a la mare. Amb cara d'enfadada, m'explicà que la llet dels iogurts provenia de les vaques. «Quin fàstic», li vaig respondre! La mare emmudí. Aquesta vegada la pedagogia de la bufetada no degué ser necessària per aprendre a discernir.

Les esmentades peripècies, i tantes d'altres, em distreien una mica de la vida rutinària: transcorria amb les anades i vingudes quotidianes a l'escola —al Col·legi dels Escolapis— des de i fins a la plaça de Sant Roc, on hi havia el domicili familiar.

El primer acte escolar quotidià ho era tot menys educatiu: els alumnes havíem de posar-nos drets, fermes, davant la façana de l'escola, aixecar el cap per mirar com hissaven la bandera espanyola i, tot seguit, cantar el *Cara al Sol* i cridar «José Antonio, presente», «Viva Franco», «Arriba España». Seguidament, en silenci, anàvem a classe, on apreníem de memòria, i cantant, les lliçons impartides per una anciana senyora que anomenàvem senyoreta.

Sovint, de tornada de l'escola, els germans i germanes em feien repetir una vegada i una altra, de tal manera que

m'ha quedat gravada a la memòria, una de les poesies apreses en espanyol. Es petaven de riure en escoltar la *Cansión de cuna de uos eulefantes*. «Eu eufante llorava / como un nenfallis / y alsava su trompa al vientu / paressía que en la lluna / se llimpiava la narís...»

Amb els anys vaig anar pronunciant millor la llengua espanyola, però mai he perdut l'accent català. Tampoc he estat cap prodigi en qüestió d'accents i pronúncies en les llengües que he après.

Particularment en Josep Maria i en Carles, els germans tres i cinc, s'enginyaven mil martingales per ficar-me la por al cos —a mi, poruc de mena—. Tremolava de canguelis quan, acabat de sopar, m'obligaven a córrer a les fosques pels horts de la finca de Castellar del Vallès i a enfrontar-me amb un papus (que era un d'ells) cobert de llençols que feien ondular damunt els braços com si fossin ales. Se les empescaven per desmuntar-me l'aparent impertorbable flegma que, en el fons, no era més que l'exteriorització de la meva tímida de campionat, ben palesa ja des de petit. Per postres, amb un somriure irònic i una mirada perspicaç m'acusaven de ser un càndid. Digne del penjament superlatiu que m'havien endossat de ser no el babau de la família sinó el «barrabau»!

De tímid i vergonyós ho he estat sempre. Encara que de vegades, si haig de mostrar un fort convenciment, m'he llançat al buit, endut per una mena d'empenta interna, per una energia que m'ha convertit, almenys per un temps, en valent. L'he notada més a l'hora de prendre decisions que, segurament, no haurien estat possibles sense l'existència d'una bona dosi de gosadia, d'espontaneïtat i d'intuïció.

En Josep Maria, que tocava el piano amb una mestria notable, tot i no haver estudiat gaire l'instrument, sovint em demanava que l'acompanyés amb el cant. Em prestava a

complaire'l. Però aviat m'obligava a callar: «Desafines tant que faràs ploure!». Com que en Josep Maria no s'hi conformava, no renunciava a repetir les proves. Els retrets i les esperances del meu germà m'han quedat gravats. No podia pensar llavors que, precisament, saber cantar bé i ser amant de la música havien de condicionar, positivament, la meua existència! Una paradoxa, entre moltes d'altres, que «m'ha tocat» viure.

Pèrdua paterna

Si bé a casa meua, durant la immediata postguerra, no es patien gaire les privacions que la majoria de gent havia de sofrir —tots els germans podíem anar a l'escola privada i menjar cada dia més o menys bé—, aviat el bon viure decauria, en coincidència amb la mort sobtada del nostre pare, d'un atac de cor fulminant. Era el 27 de setembre de 1944, el dia de Sant Cosme i Damià, patró dels metges, festa que ell celebrava a Sabadell amb els seus col·legues. La mort li sobrevingué als seixanta-un anys, mentre atenia una visita urgent al seu despatx, poc abans de prendre el cotxe per reunir-se amb nosaltres a Castellar del Vallès.

En els records hi veig plasmada la profunda tristesa de la família davant la desaparició del pare. Jo, encara petit, escoltava, amb admiració, els comentaris dels germans i germanes sobre un pare d'una generositat proverbial, d'un metge que estava sempre a punt, dia i nit, a donar-se als seus pacients. La família subratllava la seva promptitud i professionalitat. Posseïa un ull clínic portentós, era un psicòleg sense ser-ne especialista (ell tenia el títol de medicina general i de cirurgia). Comunicava als pacients, sense embuts, el

tipus de malaltia que sofrien, trencant un costum molt difós a l'època d'amagar al malalt la veritat del seu estat de salut. La gent li agraiïa les seves sinceres paraules, com si fossin tan eficients com les medecines. Fins a la seva mort va atendre tothom com a persones, més enllà dels recursos econòmics dels pacients (acceptava, per exemple, ser pagat amb un gallet) o de les idees que cadascú pogués defensar. És amb aquest argument que uns de la FAI van evitar que casa nostra a Sabadell fos cremada. El del pare era un exemple bastant singular per a tantes persones que no havien perdonat els de l'altre «bàndol» de la guerra incivil.

Un exemple impactant de la seva solidaritat fou la decisió d'acollir a casa, durant anys, un noi austríac, Fritz Sheffer. El pare el tractà com si hagués estat un fill més. Procedia d'una família empobrida, víctima de les destrosses de la Primera Guerra Mundial. Em relaciono encara amb els seus descendents arrelats a Catalunya. El pare l'havia conegut en el transcurs d'un viatge que feu al país dels seus somnis, Àustria. Potser per això esdevindria també un dels països que, durant la joventut, jo em deliria de visitar. Vaig haver d'esperar el 1963 per anar-hi.

En síntesi, la figura del meu pare ha estat, durant tota la vida, un referent inesborrable, magnificat per la memòria de la mare, dels germans i de molts pacients. La gent l'admirava com a metge de l'ajuntament, fundador de l'Institut de Maternologia i Puericultura de Sabadell i director del Laboratori de Bacteriologia Municipal i de la Clínica de la Mare de Déu de la Salut, membre de la Junta Local de Protecció de Menors... Al Museu de l'Hospital Universitari de Catalunya s'hi exposa l'instrumental quirúrgic que el pare feia servir per exercir el seu ofici. La part més tècnica, procedent d'Alemanya i Anglaterra, demostra el seu interès d'estar al dia.

M'han arribat testimonis escrits segons els quals el meu pare era una persona preocupada per la qüestió lingüística. Paradoxalment, per salvar el català, molt abans de la guerra incivil, fou un dels fundadors, a Sabadell, d'una associació d'esperantistes. He pensat que algun germe d'aquesta dedicació ha arribat a influir-me: m'ha estat una llavor de més!

El pare havia sofert molt durant la guerra del 1936-1939 i n'havia celebrat la fi amb alleujament. Però sense convertir-se en un addicte impertèrrit del nou règim. No s'apuntà a cap organització profranquista. Ben aviat es lamentà que Franco al poder durava massa.

Ell, sever i bon pedagog, també esporàdic escriptor, amb profundes conviccions humanistes i cristianes, es guanyava l'afecció amb una incommensurable afabilitat i alegria. Un dels últims records del meu pare el situo en la festa posterior a la meua primera comunió. Esperava els invitats per a un esmorzar d'aquells que fan història, xocolata desfeta a dojo, muntanyes de nata i melindros que la mamà i les germanes havien preparat. Era temps de racionament, però per una vegada el pare va voler tirar la casa per la finestra. Els nens i nenes, la majoria dels comensals, aprofitarem el final de la festa per convertir la resta d'aquella mescla de dolçaines en boles o bales, municions de «guerra». Encara veig el meu pare rient a cor què vols en contemplar com algunes bales perdudes s'aixafaven damunt els vestits dels invitats i dels dos nens vestits de mariners, en Lluís Maria i jo. Les rialles del pare s'encomanaren a tota l'assistència. El que hauria pogut ser motiu de reprimenda acabà amb una xerinxola col·lectiva, una mena de motí alegre improvisat, amb l'assentiment joiós i complagut del capità. El bon humor del meu pare s'ha encomanat als seus descendents.

El pare, tot i deixar-nos relativament jove, va tenir el

temps suficient per plantar la llavor de la convivència entre els seus hereus. Ha estat un do que cada un de nosaltres agraeix al pare comú, i també a la meva mare, que tractés tothom sense distincions. Ricard Simó, un comentarista del *Diario de Sabadell*, escrivia: «És evident que Josep Argemí ha llegat a la ciutat una nissaga que honora molt dignament la nostra ciutat i Catalunya» (29 de juliol de 1985).

Cap dels problemes lligats a les edats —del més gran a la més petita hi ha una distància de vint-i-sis anys—, als temperaments desiguals, a les ideologies no coincidents, als escalonats nivells de recursos per viure i a les interpretacions controvertides de les herències materials, han afectat negativament la nostra germanor: no hem trencat mai, perquè tots, àdhuc després d’haver-nos confrontat sobre algun tema discutible, hem optat per defensar l’afecció recíproca per damunt de qualsevol altra consideració. Encara sovint ens retrobem els germans i les germanes, amb les respectives parelles, per celebrar alguna festa o esdeveniment o per no celebrar res en concret. Sigui a casa d’algú, sigui al restaurant o viatjant tots plegats, dintre i fora del nostre país.

Si bé els germans i germanes ens hem ponderat com a iguals, ha existit la figura del patriarca que presideix les reunions i parla als tercers en nom del conjunt. Primerament va ser en Joan; els últims anys, l’Agustí. Com a novè dels germans, de tant en tant, m’ha tocat exercir el rol de portaveu de la família en conjuntures que més ens afecten, en aniversaris sonats, en celebracions excepcionals, en funerals... i fer de mediador.

A fi de conservar el bon ambient, ens proposem seguir la norma no escrita que en les nostres reunions festives familiars no hem de parlar ni de religió ni de política, dos temes controvertits. En realitat, però, sempre, un moment o altre, no com-

plim la norma i acabem debatent sobre el que ens hem prohibit. I no passa res, fora d'alguna escridassada. Si el to de les polèmiques puja massa, no ens costa canviar el tema de la conversa i posar-nos a discutir sobre cotxes, un tema que ens agrada i fins ens apassiona a tots, per l'afició comuna que hi hem posat. El cotxe és una taula de salvament, un assumpte que, a la curta o a la llarga, ens calma, ens condueix a retrobar la distensió. Per fortuna, tots els cotxes porten tub d'escapament.

El bon ambient de casa meva ha influït en la valoració positiva de la família, eix imprescindible, al meu entendre, d'una societat ben articulada. Amb tot, he lluitat per tal que els principis clàssics lligats a l'autoritat paterna evolucionin cap a la distribució d'incumbències entre els membres de la família, basats en els postulats del respecte mutu i dels gustos. No idealitzo la família, però crec que el cercle familiar és o hauria de ser la primera escola de civisme i convivència. Tanmateix, amb el temps he conegut famílies no sempre ben avingudes. Entenc que, en molts casos, el divorci dels pares és una solució a les desavinences irresolubles de la parella, una sortida més raonable que el manteniment formal del matrimoni, encara que aquest s'hagi trencat. L'amor, crec, ha de prevaler sempre. Quan aquest ja no existeix entre dues persones, per més que l'haguessin segellat amb un contracte, s'hauria de saber acceptar com a finalitzat. La hipocresia, tard o d'hora, es paga amb el descrèdit. Respecto, d'altra banda, les noves formes de família i parella de fet i del mateix sexe.

Disgregació

L'ambient de casa, una vegada desaparegut el pare, canvià. La mare va haver de prescindir de les «minyones». Amb el

seu humor càustic, quan estàvem a taula dinant o sopant, feia sonar una campaneta i cridava: «Soledad, vine!». Devia lamentar l'època del benestar o advertir que un de nosaltres s'havia d'aixecar per servir.

La vida de família se'm va esvaïr aviat. Als vuit anys. Va continuar paral·lela a la dels germans i germanes, però de més o menys lluny he seguit l'evolució de cada un d'ells. Tinc el propòsit d'escriure un llibre de memòries sobre la meva germandat. Per això aquí no en parlo detalladament.

Les circumstàncies de la vida em van allunyar de casa, també de la mare, tot i que sempre vam relacionar-nos amb estimació i amb el seu respecte envers cada una de les meves opcions. Va morir el 31 de desembre de 2000, als noranta-set anys, a Barcelona, prop de la família de la meva germana més jove, Maria del Carme, que l'havia cuidat. En el seu funeral, l'antic abat de Montserrat Cassià M. Just glossà la seva figura en l'homilia, pronunciada a partir d'uns meus suggeriments: «Una noia amb carrera universitària prometedora, fet insòlit en el seu temps, no va seguir la via professional sinó l'amor a una persona, metge i vidu, ja amb sis fills. Del matrimoni en vingueren cinc fills més. Es comportà com una mare igualment de tots, sense excepció. Encara jove perdé el marit. No va ser fins alguns anys després que va poder practicar la seva professió de farmacèutica, privada del confort que havia tingut en vida del seu marit, ara per tirar endavant els fills petits. S'esforçà a donar-se i se sentí compensada amb l'estimació d'una família unida...».

El període de la infantesa, amb els seus condicionants familiars, ambientals, educatius, va forjar el meu temperament, el tarannà que m'ha marcat tota la vida. Per això m'he entretingut a recordar aquell temps, com ho faré en el que el va seguir fins a l'edat adulta: són determinants per

emmarcar el o els sentits del que voldria comunicar en aquest llibre.

D'Igualada a Montserrat

Ho escrivia més amunt: d'ençà de la mort del pare, el ritme i l'orientació de la meua vida canvià. Radicalment. Enmig de la convulsió que afectà tant la família, la mare acceptà la proposta d'uns meus oncles, sense fills, que jo anés a viure, provisionalment, a casa seva, a Igualada. Li alleugerien el pes de cuidar tants fills, si bé els més grans estaven ja emancipats. El comiat de la mare el pagava amb una pluja de llàgrimes. El vivia com si marxés cap a l'exili.

El pis dels oncles, ell padrí meu, de professió veterinari, ella «mestressa de casa», d'una família igualadina benestant, em semblava esquifit i fosc. Gens afalagador. Em mancà el temps suficient per acomodar-m'hi amb tranquil·litat. Els oncles m'inscriviren, de seguida, al que seria durant un any el meu col·legi, les Escoles Pies. Demanaren a la direcció que a les classes normals hi afegissin les extraordinàries. El solfeig, el cant, fou l'assignatura complementària que m'obligaren no a escollir sinó a acceptar, per més que les meves ja ben provades ineptituds musicals ho desaconsellessin. El meu mestre es deia Joan Just, antic escolà de Montserrat i pare d'un monjo jove; el que seria, amb els anys, abat de Montserrat, Cassià M. Just.

Les assignatures de l'ingrés al que llavors es deia batxillerat no em costaren d'aprendre. Durant les recreacions jugava a futbol, sempre de defensa, perquè no m'agradava córrer gaire, a bàsquet, perquè era més alt que la mitjana, al ping-pong, el miniesport preferit. També vaig rebre les primeres lliçons d'escacs. Encara avui hi jugo de tant en tant.